

Spolek Filmové studio (1921) 1936–1940 (1943)

Za počátek existence Filmového studia (FS) lze považovat rok 1934, kdy došlo k vytvoření zvláštní sekce Svazu filmové výroby, jejímž hlavním úkolem bylo „vyhledávání a praktické zkoušení hereckých adeptů čsl. filmu“. Ustavující schůze kuratoria FS se konala dne 27. dubna 1934. V této podobě „dramaturgického orgánu“ Svazu filmové výroby působilo FS do konce roku 1936. Na schůzi kuratoria 17. prosince 1936 bylo rozhodnuto o transformaci FS v novou samostatnou právní jednotku na spolkové bázi.¹⁾

Stanovy Filmového studia byly schváleny Zemským úřadem v Praze výnosem č. 9944/1 z r. 1936. Posláním nově založeného spolku se sídlem v Praze a s působností pro celou ČSR bylo „podporovati, chrániti a pěstovati filmovou tvorbu všeho druhu, především tvorbu čsl. filmu po stránce teoretické i praktické“. K tomuto účelu měl mj. pořádat schůze, sjezdy, přednášky, filmová představení, veřejné diskuse, výstavy, soutěže, odborné kurzy, poskytovat podpory a stipendia čsl. filmovým pracovníkům, vydávat časopisy, letáky, knihy, fotografie a „filmy všeho druhu“, zřizovat odborné knihovny, pořádat ankety, poskytovat odborné rady a posudky, účastnit se veřejných i jiných akcí čsl. filmových institucí, zprostředkovávat „zákup autorských práv děl lite-

rárních, hudebních i jiných pro výrobce čsl. filmů“, získávat a využívat kinematografické koncese a licence, organizovat odborný a společenský styk s obdobnými spolky a institucemi v zahraničí, založit, organizovat a udržovat čsl. filmový archiv, spolupracovat s filmovými muzei, podporovat rozvoj školní kinematografie, podílet se na organizaci a výrobě kulturních a dokumentárních filmů.²⁾

Ustavující valná hromada spolku FS se konala dne 3. března 1937. Za zakládající členy se jí zúčastnili: Miloš Havel a Josef Vilímek (Svaz filmové výroby), Antonín Procházka a ing. Otto Sonnenfeld (Svaz filmového průmyslu a obchodu československého), Emil Sirotek a dr. Jaroslav Leiser (Ústřední svaz kinematografů v ČSR), Václav Binovec a Josef Jauris (Československá filmová unie) a dr. František Papoušek a Jan Kučera (Československá filmová společnost). Ústřední úřady na valné hromadě reprezentovali odborový rada ing. Zdeněk Urban a vrchní komisař dr. Jan Zarembo (ministerstvo průmyslu, obchodu a živností), odborový rada Jan Hejman (ministerstvo školství a národní osvěty) a redaktor zpravodajského oddělení ministerstva zahraničních věcí Jindřich Elbl.³⁾ Valné hromady se účastnil také redaktor *Filmového kurýru* Jiří Havelka a zástupci

1) Národní filmový archiv (NFA), f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. I, inv. č. 14, fol. 1. Viz též J. A. M e n č í k, Snahy reorganizovat filmové studio. *Filmová politika* 3, 1936, č. 17, s. 1. Ve *Filmové politice* byla několikrát během roku 1936 zařazena rubrika „Z filmového studia“, která shrnovala aktuální dění ve spolku.

2) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. I, inv. č. 2, fol. 2.

3) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. II, inv. č. 6, fol. 1.

Masarykova lidovýchovného ústavu (který se později stal rovněž zakládajícím členem FS) dr. Tomáš Trnka a dr. Zdeněk Voráček.⁴⁾ Členství ve FS bylo trojího druhu: zakládající, činné a čestné. Vzájemně se lišila pravomocemi na schůzích a valných hromadách a výší členského příspěvku. V čele spolku stál výbor, tedy předseda, I. a II. místopředseda, I. a II. jednatel, pokladník, zapisovatel a nejvýše pět dalších členů. Funkci předsedy FS zastával nejprve Jan Hejman, od roku 1940 Emil Sirotek.⁵⁾

V prvních letech své existence se FS specializovalo zejména na hledání nových talentů pro obor filmu,⁶⁾ pořádání projekcí a diskusních večerů. Jednou z nejvýznamnějších aktivit FS byla od jeho vzniku také práce na zkvalitnění námětové a scenáristické stránky československé filmové produkce. V tomto ohledu bylo FS od března roku 1937 významným pomocným orgánem Filmového poradního sboru při ministerstvu obchodu (FPS). Karel Smrž vedl v rámci FS speciální scenáristický kurs, spolek spolupracoval s autory literárních a dramatických děl na vytvoření stručné synopse, předběžně posuzoval náměty, vypracovával posudky scénářů, projednával jejich úpravy podle připomínek FPS a schválené náměty nabízel výrobcům.⁷⁾

V říjnu roku 1935 vypsál spolek FS soutěž na filmové drama. Soutěž se setkala s velkým zájmem veřejnosti a její trvání bylo prodlouženo do

května 1936. Celkem bylo přihlášeno 615 prací, z nichž bylo s drobnými výhradami vybráno dvacet. Vítězným osmi scénářům — které byly skutečně zfilmovány — byla FPS přiznána mimořádná podpora 200 000 Kč. Zajišťování kvalitních scénářů prostřednictvím soutěže se však ukázalo jako neefektivní a časově náročné. V následujícím období bylo přikročeno k přímým objednávkám a honorování námětů, vypracovaných domácími spisovateli. V roce 1941 byla vyhlášena nová soutěž na filmový námět, k níž byli přizváni tentokrát pouze profesionální spisovatelé. Výsledky soutěže, do které došlo více než tisíc prací, byly vyhlášeny v červenci 1943.⁸⁾

Jednotlivé úkoly Filmového studia byly svěřeny komisím: exportní, dramaturgické, slovníkové a komisi pro mezinárodní styky.⁹⁾ Exportní komise, jejímž předsedou byl zvolen ing. Zdeněk Urban, měla vyřizovat záležitosti týkající se organizace a rozšíření vývozu čsl. filmů do zahraničí, propagovat čsl. filmy v zahraničí a s nimi obchodovat. Úkolem komise dramaturgické (předseda ing. Jar. Brož) bylo posuzovat volbu námětů a kvalitu scénářů, pro potřeby FPS vypracovávat odborné posudky scénářů, dohlížet na výrobu čsl. filmů po stránce umělecké, vést přehled o literárních a dramatických novinkách.¹⁰⁾ Komise pro mezinárodní styky (předseda Miloš Havel) měla udržovat kontakty se zahraničními filmovými organizacemi, zejména však s Mezinárodní

4) Jindřich Schwi ppel, *Filmové studio (1921) 1936–1940 (1943). Prozatímní inventární seznam*. Praha: NFA 2008.

5) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. II, inv. č. 7, fol. 6.

6) FS úzce spolupracovalo se společností A-B, která mu za výhodných podmínek propůjčovala svůj barrandovský ateliér, zvukovou aparaturu a personál. Hereckým adeptům tak byla umožněna zkouška jejich talentu před kamerou a mikrofonem, adeptům režie natočení krátkého zkušebního zvukového filmu. FS také dle vyhlášky ministerstva obchodu potvrdzovalo FPS zaměstnání nových začínajících herců v menších epizodních rolích. NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 11, fol. 6.

7) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. II, inv. č. 8, fol. 11.

8) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. II, inv. č. 9, fol. 1. NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. VI, inv. č. 28, fol. 70–71. Zdeněk Š t á b l a, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 4. Praha: ČSFÚ 1990, s. 138.

9) Všechny komise zahájily svou činnost na základě usnesení presidiální schůze FS ze dne 7. prosince 1937. NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 15, fol. 1.

10) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. V, inv. č. 24, fol. 2. Zdeněk Š t á b l a, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 3. Praha: ČSFÚ 1990, s. 616.

filmovou komorou, mezinárodními filmovými festivaly¹¹⁾ a podobně. Komise slovníková (předseda Jan Hejman) měla připravit vydávání odborného filmového slovníku.¹²⁾ Kromě toho vedlo FS celou agendu Komise pro kulturně propagační filmy, zřízené při FPS — podávalo referáty o navrhovaných námětech těchto krátkých filmů a vedlo administrativu komise.

Podle stanov se měl spolek FS věnovat také archivování negativů a kopií starších českých filmů, přičemž měl spolupracovat s Národním technickým muzeem. Pro finanční a časovou náročnost takového úkolu se však spolku nepodařilo filmový archiv vytvořit.¹³⁾

Oproti počátečním předpokladům se okruh působnosti spolku FS stále více rozšiřovaly. K původním úkolům povahy ryze kulturní se připojila i činnost hospodářská, a tak na jaře roku 1940 došlo v organizaci FS k zásadním změnám. Úpravou stanov byl rozšířen okruh působnosti spolku a jeho název změněn na „Filmové ústředí pro Čechy a Moravu“.¹⁴⁾ Nově se zakládajícím členem stal Svaz výrobců kulturních a propagačních filmů. Ze spolku naopak vystoupily Česká filmová společnost a Masarykův ústav pro národní výchovu.¹⁵⁾ Filmové ústředí převzalo také veškerou administrativu Výboru plnomocníků filmového

oboru v Čechách a na Moravě. Tímto vznikla ústřední organizace české kinematografie, která slučovala „v řadách svých členů všechny podniky filmových půjčoven i výroben, atelierů, laboratoří, tvůrčích pracovníků filmových a podniků kinematografických v Čechách a na Moravě.“¹⁶⁾ Předsedou Filmového ústředí byl zvolen Emil Sirotek. V rámci nové organizace byly zřízeny hospodářské odbory, správní oddělení a kulturní odbor, který pokračoval ve vlastní činnosti dosavadního FS.¹⁷⁾

Z nařízení říšského protektora byla v únoru 1941 zřízena vrcholná veřejnoprávní organizace filmového oboru na okupovaném území, nazvaná Českomoravské filmové ústředí (ČMFÚ). Tato nová česko-německá organizace, podléhající přímo úřadu říšského protektora, nahradila Filmové ústředí pro Čechy a Moravu, které tímto jakožto korporace veřejného práva zaniklo.¹⁸⁾

Spolek FS měl své sídlo nejprve na Barrandově v prostorách společnosti A-B, v lednu roku 1937 se přestěhoval do místností Ústředního svazu kinematografů v paláci U Nováků v ulici V Jámě v Praze II.¹⁹⁾

Skromně dochované materiály vzniklé z činnosti Filmového studia (celkem 2 kartony) vypovídají zejména o změnách stanov spolku, o val-

11) Např. od r. 1937 zajišťovala obeslání mezinárodního filmového festivalu Biennale v Benátkách československými filmy.

12) Jednotlivá slovníková hesla měla být vydávána v některém z filmových periodik (od dubna 1934 vycházela v měsíčníku *Amatérská kinematografie*), později měla hesla vyjít knižně v podobě odborného filmového slovníku. Práce však nebyla dokončena a v *Amatérské kinematografii* byla hesla publikována jen do konce roku 1939. Zdeněk Štábl a, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 4. Praha: ČSFÚ 1990, s. 156. NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 15, fol. 1–3.

13) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 12, fol. 2.

14) Stanovy a zápisy ze schůzí spolku Filmové ústředí pro Čechy a Moravu viz NFA, f. ČMFÚ (1920) 1927–1955, sign. I/b, inv. č. 10, 13.

15) NFA, f. ČMFÚ (1920) 1927–1955, sign. I/b, inv. č. 13, fol. 20.

16) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. VII, inv. č. 29, fol. 45.

17) Zdeněk Štábl a, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 4. Praha: ČSFÚ 1990, s. 101–102. NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. VII, inv. č. 29, fol. 43–47. Zřízeny byly odbory: filmových atelierů, filmových laboratoří, výrobců celovečerních filmů, výrobců krátkých filmů, obchodu s filmy, podniků kinematografických, tvůrčích pracovníků filmových, odbor kulturní, statistický a propagační, technický, revizní a odbor pro Moravu. NFA, f. ČMFÚ (1920) 1927–1955, sign. I/b, inv. č. 13, fol. 22.

18) Přesto byl spolek Filmové ústředí pro Čechy a Moravu zapsán v tzv. spolkovém katastru hl. m. Prahy až do roku 1952. Archiv hlavního města Prahy, f. Policejní ředitelství, k. 983, spis sign. XXII/2490 (Filmové studio).

19) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 14, fol. 2.

ných hromadách a námětových akcích. V archivním fondu jsou uloženy některé zápisy z valných hromad a schůzí jednotlivých komisí, zprávy o činnosti, některé účetní materiály z let 1937–1942 a dokumentace námětových soutěží. Z korespondence se dochoval jen velmi malý fragment, ačkoli na konci 30. let bylo v podacím deníku Filmového studia evidováno více než tisíc dopisů ročně.²⁰⁾ Vzhledem k osudu spolku by bylo možné materiály uložené v archivním fondu považovat za priora fondu ČMFÚ.

Archivní fond Spolek Filmové studio (1921) 1936–1940 (1943) může být zdrojem různých informací k profesním biografiím známých i zapomenutých osobností české kinematografie, dovoluje nahlédnout do organizace a fungování spolku založeného za účelem všestranného zvýšení úrovně tohoto oboru ve 30. letech 20. století, zejména pak do procesu výběru a schvalování nových filmových námětů.

Lucie Hurtová

20) NFA, f. Spolek Filmové studio, (1921) 1936–1940 (1943), sign. III, inv. č. 15, fol. 14.